

Ana Katić

OŠ Trilj

anakatic19@gmail.com

Ana Čaleta

OŠ Trilj

ana.caleta1@skole.hr

Eko kreativci OŠ Trilj

Sažetak

Izvannastavna aktivnost „Eko kreativci” učenika razredne nastave OŠ Trilj usmjerena je na razvoj ekološke svijesti i građanskih kompetencija učenika kroz aktivnosti poput edukacije, praktičnog rada u školskom vrtu, sadnje biljaka, kompostiranja, recikliranja i brige o okolišu. Učenici sudjeluju u sadnji začinskog i ljekovitog bilja, izradi gredica i cvijetnjaka, čišćenju okoliša, zaštiti ptica i izradi „hotela za kukce”, čime izravno doprinose održivosti. Međupredmetne teme u ovoj aktivnosti naglašavaju odgovorno ponašanje prema resursima i zdravlju te motiviraju učenike da razmišljaju o osobnim potencijalima i o budućim generacijama. Kroz terenske aktivnosti, posjete ekološkim centrima i predavanja znanstvenika, učenici stječu dublje razumijevanje ekoloških problema i važnosti suživota s prirodom. Također, upoznaju se s bioraznolikošću zavičaja i posljedicama ljudskih aktivnosti na okoliš. Suradnja „Eko kreativaca” s Gradom i lokalnom zajednicom omogućuje učenicima sudjelovanje u ekološkim inicijativama koje uključuju širu zajednicu, čime djeca postaju aktivni članovi zajednice. Učitelji svojim angažmanom i osobnim primjerom potiču djecu na odgovorno ponašanje prema prirodi, razvijajući njihove suradničke, poduzetničke i kreativne vještine. Kroz ove aktivnosti učenici primjenjuju naučene ekološke prakse u svakodnevnom životu, doprinose održivom društvu i prepoznaju međusobnu povezanost ljudi i okoliša.

Ključne riječi: ekološka svijest, građanske kompetencije, izvannastavne aktivnosti, održivi razvoj, školski vrt.

1. Uvod

U suvremenom obrazovanju fokus više nije na jednostavnom prijenosu znanja s učitelja na učenike, već na poticanju učenika da aktivnim sudjelovanjem i iskustvenim učenjem sami konstruiraju znanje. Ključna zadaća današnje škole jest pripremiti učenike za odgovorno i angažirano sudjelovanje u društvu, osobito u kontekstu sve prisutnijih ekoloških izazova. Škole pritom imaju važnu ulogu u razvoju svijesti o održivom razvoju, ekološkoj odgovornosti i suživotu s prirodom. Iz tih potreba proizašla je i izvannastavna aktivnost Eko kreativci u Osnovnoj školi Trilj, osmišljena za učenike razredne nastave s ciljem povezivanja znanja i djelovanja u stvarnome kontekstu.

2. Ciljevi i metode rada

Izvannastavna skupina Eko kreativci djeluje pri Osnovnoj školi Trilj te uključuje učenike 2. i 3. razreda razredne nastave. Aktivnosti se odvijaju jednom tjedno pod stručnim vodstvom učiteljica razredne nastave. Izvannastavnu skupinu čini približno dvadeset učenika koji kontinuirano i aktivno sudjeluju u svim fazama aktivnosti – od planiranja do provedbe – čime se potiče njihova angažiranost, odgovornost i suradničko učenje.

Ciljevi aktivnosti:

- razvoj ekološke svijesti i razumijevanja održivog razvoja;

- poticanje suradnje i aktivnog građanstva u školi i zajednici;
- promicanje kreativnosti, poduzetničkog duha i odgovornog ponašanja;
- razvijanje kritičkog mišljenja, rješavanja problema i samopouzdanja;
- njegovanje pozitivnog odnosa prema okolišu i lokalnoj bioraznolikosti.

Metode rada

U provedbi aktivnosti primijenjene su metode usmjerene na aktivno i iskustveno učenje, uključujući timski rad, kreativne radionice te praktične zadatke u školskom dvorištu. Aktivnosti su se dodatno obogaćivale suradnjom s roditeljima i lokalnom zajednicom, čime se poticalo međugeneracijsko učenje i povezivanje škole s okruženjem. Poseban naglasak stavljen je na samovrednovanje i refleksiju učenika. Nakon svake provedene aktivnosti, učenici su analizirali vlastito učenje, procjenjivali kvalitetu suradnje unutar skupine te promišljali o mogućim poboljšanjima i alternativnim pristupima.

Radni materijali

- financirala je OŠ Trilj u suradnji s lokalnim vrtnim centrom;
- alat i dodatni materijali (bilje, zemlja, drvo, reciklirani predmeti) pribavljeni su uz pomoć roditelja;
- dio su donirale i pribavile voditeljice skupine.

3. Opis aktivnosti tijekom školske godine

Na početku nastavne godine roditeljima je na roditeljskom sastanku predstavljen plan rada izvannastavne skupine Eko kreativci. Plan je bio pozitivno prihvaćen, a roditelji su iskazali podršku njegovoj provedbi. Na temelju toga, plan rada skupine uvršten je u Školski kurikulum Osnovne škole Trilj (2024/2025), čime je aktivnost dobila formalni status. Nakon predstavljanja aktivnosti, velik broj učenika izrazio je interes za sudjelovanje. Na prvom susretu učenicima je detaljno predstavljen plan rada, razmotreni su njihovi prijedlozi te su odmah započele aktivnosti, kako u učionici, tako i na terenu – u školskom vrtu koji je čekao na svoje uređenje. Sve provedene aktivnosti prikazane na slikama u radu su fotografirane i dokumentirane od strane autorice.

Uređenje školskog vrta i sadnja bilja

Tijekom jesenskih mjeseci učenici su provodili istraživačko-obrazovne aktivnosti usmjerene na upoznavanje ljekovitog i začinskog bilja. Aktivnosti su uključivale promatranje, opisivanje, crtanje i dokumentiranje biljaka poput lavande, kamilice, smilja, komorača, čuvarkuće, vrijeska i nevena. Učenici su bilježili karakteristike pojedinih biljaka, njihovu primjenu, miris, boju i teksturu, razvijajući pritom sposobnosti opažanja, opisivanja i klasifikacije. Rad se odvijao kroz individualne i grupne zadatke, a učenici su rezultate prezentirali u obliku crteža, plakata i usmenih izlaganja, čime su se poticale komunikacijske i prezentacijske vještine.

Dolaskom proljeća aktivnosti su se proširile na praktični rad u školskom vrtu. Učenici su sudjelovali u sjetvi, zalijevanju, presađivanju biljaka te svakodnevnoj brizi o održavanju vrta, što je doprinijelo razvoju odgovornosti, strpljenja i timskog duha. Učiteljice su pritom vodile računa o integraciji aktivnosti sa sadržajima više nastavnih područja. Tako su se spoznaje o biljkama nadovezivale na kurikulum Prirode i društva (biljni svijet, uvjeti za rast), dok su u Hrvatskom jeziku učenici izražavali opažanja kroz opisne tekstove i vođenje dnevnika aktivnosti. U Matematici su mjerili površine gredica, bilježili rast biljaka i izrađivali jednostavne grafikone. Glazbena i Likovna kultura obogaćene su izradom pjesmica i ilustracija

o biljkama, a na Satovima razrednika i Tjelesne i zdravstvene kulture naglašavali su se važnost timske suradnje, rada na otvorenom i očuvanja zdravlja (Osnovna škola Trilj, 2024).

Ovim aktivnostima učenici nisu samo stjecali znanja i vještine iz više nastavnih područja, već su i razvijali ekološku svijest, kreativnost i samostalnost te se aktivno uključivali u oblikovanje prostora u kojem svakodnevno borave.



Slika 1. Crteži začinskog i ljekovitog zavičajnog bilja

Slika 2. Ukrašavanje teglica za cvijeće



Slika 3. Radovi u vrtu (sijanje)

Slika 4. Radovi u vrtu (presađivanje)

Slika 5. Prva košnja trave

Jedan od najupečatljivijih i najsnažnijih segmenata aktivnosti bio je rad na oblikovanju školskog vrta, osobito pri izradi specifičnih vrtnih elemenata kao što su kamenjar i spiralna gredica u obliku „puža”, izrađena od betonskih blokova. Učenici su s velikim entuzijazmom sudjelovali u zahtjevnijim fizičkim zadacima poput prekopavanja tla, slaganja blokova, uklanjanja korova te korištenja jednostavnijih alata i kosilice, uz stručno vodstvo i odgovarajuće mjere sigurnosti. Ti su zadaci pridonijeli razvoju motoričkih sposobnosti, osjećaja odgovornosti i suradnje, kao i osnaživanju samopouzdanja kroz ostvarenje konkretnih rezultata.

Osobito snažan motivacijski učinak imalo je nicanje prvih biljaka, koje su učenici doživjeli kao izravnu potvrdu vlastitog truda i angažmana. Promjene u izgledu vrta bile su vidljive iz tjedna u tjedan, a estetski i funkcionalni napredak prostora izazivao je osjećaj ponosa među učenicima, učiteljima, ali i slučajnim prolaznicima, roditeljima i ostalim članovima školske zajednice. Uređeni vrt postao je ne samo mjesto učenja, već i simbol zajedničkog rada, brige za okoliš i školskog identiteta.



Slika 6. Izrada kružne grede



Slika 7. Briga o netom izrađenom kamenjaru

U proces se uključio i grad Trilj. Djelatnici javnih radova priskočili su u velikim radnjama sječe i potkresivanja polusuhog drveća i pripremanju prostora za nove biljke. Učenici su iz prve ruke mogli učiti kako se i zbog čega obavljaju te radnje.

Recikliranje i kreativna, ponovna upotreba materijala

Tijekom razdoblja nepovoljnih vremenskih uvjeta, aktivnosti su se preselile u učionicu, gdje su učenici sudjelovali u niz kreativnih i ekološki usmjerenih radionica. Kroz izrađivanje hranilica za ptice od ambalaže za mlijeko, oslikavanje teglica za cvijeće, izradu dekorativnih „čizmica“ od starih gumenih čizama te izradu prigodnih ukrasa od recikliranih i otpadnih materijala, učenici su na zabavan, ali i edukativan način razvijali svijest o važnosti ponovne uporabe predmeta i smanjenja otpada (Recycle Everything, 2023). Ove su aktivnosti bile osmišljene tako da istovremeno potiču kreativnost, motoričke vještine i ekološku osviještenost, a posebna je pažnja posvećena korištenju dostupnih, odbačenih materijala koji bi inače završili u otpadu. Učionica se tako privremeno pretvorila u kreativni laboratorij u kojem su učenici aktivno istraživali mogućnosti prenamjene predmeta iz svakodnevnog života, čime se kod njih sustavno gradio pozitivan odnos prema okolišu.

Nadalje, kroz takav oblik praktičnog rada u zatvorenom prostoru, omogućeno je kontinuirano provođenje planiranih aktivnosti neovisno o vremenskim uvjetima, a istovremeno su se ostvarivale odgojno-obrazovne zadaće povezane s međupredmetnim temama Održivi razvoj, Građanski odgoj i Poduzetništvo (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).



Slika 8. Rad u učionici



Slika 9. Snježne kugle i božićni ukrasi



Slika 10. Hranilice za ptice

Edukativna predavanja

Veliki doprinos učeničkim spoznajama, uz edukacije s interneta i poučavanja učiteljica, imala su edukativna predavanja stručnjaka. U suradnji s dr. sc. Zorom Kažimir organizirana su

tri predavanja o NATURA 2000, invazivnim vrstama i pravilnom razvrstavanju otpada. Djeca su aktivno sudjelovala, postavljala pitanja i izrađivala radove inspirirane temama.



Slika 11. Predavanja o ekologiji
dr. sc. Zore Kažimir *Izrada hotela za kukce*



Slika 12. Predavanje povodom Dana planeta Zemlje

Jedan od najvrjednijih rezultata rada izvannastavne skupine Eko kreativci bila je izrada tzv. hotela za korisne kukce, kao konkretan doprinos očuvanju bioraznolikosti školskog okoliša i razumijevanju važnosti svake karike u ekosustavu. Učenici su kroz ovu aktivnost usvajali znanja o ulozi oprašivača, prirodnih predatora i drugih korisnih kukaca u održavanju ekološke ravnoteže (Zoološki vrt Grada Zagreba, 2021), s posebnim naglaskom na vrste prisutne u triljskom zavičaju. Aktivnosti su uključivale istraživački rad, crtačke interpretacije uočenih kukaca, kao i praktičnu izradu skloništa za njih, čime su se povezivali teorijski sadržaji s primjenom u stvarnome kontekstu.

U izradi hotela učenici su surađivali s roditeljima, čime se dodatno ojačala veza škole i obitelji te zajednički odgojni ciljevi. Hotel je izrađen od prirodnih i recikliranih materijala – drveta, trske, šiški, slame i stare cigle – a roditelji su aktivno doprinijeli donacijom materijala i alata (ormar, krovna konstrukcija, alati), što je omogućilo kvalitetniju i sigurniju realizaciju. Završeni hotel je pažljivo zaštićen i postavljen na vidljivo i prikladno mjesto u školskom dvorištu, gdje služi i kao didaktički objekt za daljnju nastavu na otvorenom.

Zbog očuvanja konstrukcije tijekom ljetnih mjeseci, hotel je privremeno razmontiran, a planirano je njegovo ponovno postavljanje u sljedećoj školskoj godini, na novoj lokaciji unutar preuređenog školskog vrta. Ova je aktivnost učenicima omogućila razvoj ekološke osjetljivosti, suradničkih vještina, te razumijevanje koncepta održivog suživota s prirodom kroz vlastiti doprinos stvaranju prostora za život drugih organizama.



Slika 13. Pano s crtežima hotela i korisnih kukaca



Slika 14. Izrada hotela za kukce

Obilježavanje Dana škole

Osnovna škola Trilj svečano je obilježila Dan škole 12. lipnja 2025. bogatim i raznolikim programom, koji su pripremili učenici od 1. do 8. razreda sa svojim učiteljima i nastavnicima. Bila je to prilika da se pokaže koliko se znanja, vještina i kreativnosti krije u

školskim učionicama, hodnicima, školskim dvoranama i u školskom vrtu. Upravo je školski vrt bio tema kojom su eko-kreativci prezentirali, tijekom godine, stečene kompetencije. Nekoliko dana prije svečanosti, članovi školske novinarske skupine obavili su intervju s eko-kreativcima. S ponosom su u školskom vrtu odgovarali na sljedeće pitanja: *Možete li nam reći nekoliko rečenica o vašem radu? Tko sve sudjeluje u skupini? Što ste sve posadili u školskom vrtu i tko se brine o njemu? Što vam je najdraže raditi u vrtu? Zašto mislite da je važno brinuti se o okolišu i uljepšavati prostor škole? Kako vidite budućnost rada skupine?* Odgovorima na pitanja pokazali su znanje i komunikacijske vještine što se moglo vidjeti i na velikom platnu u gradskom kinu na svečanosti obilježavanja Dana škole.

Planovi

U narednim školskim godinama planiran je daljnji razvoj i proširenje aktivnosti izvannastavne skupine Eko kreativci kroz nove sadržaje i međupredmetne poveznice. Predviđene aktivnosti uključuju sušenje, preradu i upotrebu ljekovitog i začinskog bilja, čime će se učenici dodatno upoznati s tradicijskim znanjima i njihovom primjenom u svakodnevnom životu. Također, planira se sadnja autohtonih voćnih i bobičastih vrsta, čime se želi očuvati genetska raznolikost zavičaja i istovremeno razvijati svijest o važnosti lokalne i sezone prehrane.

Jedan od značajnijih planiranih zahvata odnosi se na uređenje prostora oko suhozida koji su ranije izradili stariji učenici škole. Ovim će se aktivnostima povezati nematerijalna kulturna baština (tradicijska tehnika gradnje suhozida) s prirodnom baštinom lokalnog kraja, stvarajući prostorne i simboličke veze između prošlosti i suvremenih obrazovnih pristupa održivosti.

Cilj planiranih aktivnosti jest nastaviti s oplemenjivanjem školskog okoliša u skladu s načelima održivog razvoja, ali i proširiti utjecaj projekta kroz uključivanje sve većeg broja učenika, poticanje njihove inicijative, odgovornosti i ekološke osjetljivosti.

U planu su i međuškolska suradnja i razmjena iskustava kroz posjete školama koje provode slične programe, kao i pozivanje učenika razredne nastave iz drugih dijelova Hrvatske u posjet Osnovnoj školi Trilj. U školskom će se vrtu organizirati radionice i zajedničke aktivnosti, čime se učenicima iz različitih sredina omogućuje učenje kroz praksu, razvijanje suradnje i širenje dobrih praksi u području odgoja za održivi razvoj.

4. Evaluacija i rezultati

Samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje redovito je provedeno kroz razgovore, crtanje dojmova i refleksiju. Učenici su isticali zadovoljstvo, ponos i osjećaj zajedništva.

Postignuti rezultati uključuju:

- razvijene timske, poduzetničke i komunikacijske vještine;
- usvojene ekološke navike i znanje o zaštiti okoliša;
- povećanu samostalnost, kreativnost i odgovornost;
- motivaciju za sudjelovanje u životu škole i lokalne zajednice;
- predstavljanje svog rada u javnosti;
- poznavanje ljekovitog i začinskog bilja;
- kvalitetno izvođenje radova u vrtu (obrada tla, sadnja, održavanje).

Povratne informacije roditelja bile su iznimno pozitivne te žele nastavak rada skupine. Rezultati su motivirali i ostale učenike u školi i već se prijavljuju za sljedeću nastavnu godinu. Djeca su kod kuće pokazivala nove navike i prenosila naučeno članovima obitelji. Izvannastavna aktivnost „Eko kreativci” se istaknula kao snažan primjer povezivanja škole i zajednice kroz praktičan, smislen rad.

Objave i pozitivan odjek na Facebook i Instagram stranicama OŠ Trilj dodatno su pridonijele motivaciji i ponosu sudionika skupine kao i društvenom prihvaćanju aktivnosti u školi.



Slika 15. Izgled vrta na kraju nastavne godine

5. Zaključak

Izvanastavna aktivnost „Eko kreativci” potvrdila je učinkovitost pristupa temeljenog na iskustvenom učenju, suradnji i kreativnosti kao temelja za razvoj ekološke svijesti i građanskih kompetencija kod učenika razredne nastave. Aktivno uključivanje učenika u neposredan rad na uređenju i održavanju školskog okoliša, kao i angažman roditelja i lokalne zajednice, stvara bogat odgojno-obrazovni kontekst koji nadilazi tradicionalne metode poučavanja. Time se osnažuje ne samo znanje, već i emocionalna povezanost djece s prirodom i zajednicom u kojoj žive.

Uloga učitelja u ovom procesu ističe se kao katalizator koji ne samo da vodi i organizira aktivnosti, nego i osluškuje potrebe učenika, motivira ih, te integrira različite sadržaje, ljude i prostore u koherentnu i smisleno osmišljenu cjelinu. Takav pristup omogućava razvoj ključnih kompetencija potrebnih za suvremeno aktivno građanstvo, uključujući odgovornost, suradnju i kreativnost.

Stoga se aktivnost Eko kreativci može promatrati kao primjer dobre pedagoške prakse koja učinkovito povezuje teorijska znanja s praktičnim djelovanjem, pridonoseći održivom razvoju i pripremi mladih generacija za izazove budućnosti.

7. Literatura

- Hrvatska danas. (2023). *Ljekovito bilje u Dalmatinskoj zagori – potencijali golemi, ali nedovoljno iskorišteni*. <https://hrvatska-danas.com/2023/11/13/ljekovito-bilje-u-dalmatinskoj-zagori-potencijali-golemi-ali-nedovoljno-iskoristeni/>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019). *Kurikulum za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. Narodne novine, 7/2019. https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_152.html
- Osnovna škola Trilj. (2024). *Izvanastavne aktivnosti – Eko kreativci*. http://os-trilj.skole.hr/nastava/izvanastavne_aktivnosti
- Osnovna škola Trilj. (2024/2025). *Školski kurikulum*.
- Recycle Everything. (2023). Kako pravilno reciklirati? [Video]. YouTube. <https://youtu.be/UvE8EF53cGg?si=fgADGjfpNh1CJv-6>

- Turistička zajednica Grada Trilja. (n.d.). *Flora i fauna triljskog kraja*.
<https://www.visittrilj.com/hr/trilj/flora-i-fauna>
- Vrtlarica. (n.d.). *Začinsko bilje – sadnja i uzgoj*. <https://www.vrtlarica.com/zacinsko-bilje/>
- Zoološki vrt Grada Zagreba. (2021). *Kukci: Divlje životinje u našem okruženju* [Brošura].
https://zoo.hr/wp-content/uploads/2021/10/KUKCI_Divlje-zivotinje-brosura.pdf
- Fotografije korištene u članku: autorica Ana Čaleta